

Asia: VN/24783/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Pariisin pöytäkirjan täydentämisestä Suomen tasavallan hallituksen sekä Naton operaatioportaan johtoesikunnan ja Naton transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan välillä tehdystä sopimuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Poliisihallitus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta.

Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito tiloissa ja niiden ulkopuolella

Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito liittokunnan esikunnan tiloissa ja niiden ulkopuolella jaettaisiin liittokunnan esikunnan turvallisuushenkilöstön ja Suomen toimivaltaisten viranomaisten välillä. Liittokunnan esikunta ja sen turvallisuushenkilöstö vastaisi turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä liittokunnan hallussa olevissa tiloissa ja sen hallussa olevilla alueilla.

Liittokunnan esikunnan tilojen ja alueiden ulkopuolella turvallisuuden ja järjestyksen ylläpidosta vastaa Suomen viranomaiset, etupäässä poliisi ja Puolustusvoimat riippuen siitä, missä liittokunnan esikunnan tilat ja alueet sijaitsevat. Hallituksen esityksessä on kuvattu hyvin, mitä tämä tarkoittaa niin poliisin, Puolustusvoimien kuin Rajavartiolaitoksenkin osalta.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta

kansainvälisestä yhteistyöstä. Näissä tehtävissä poliisilla on käytössään poliisilain 2 luvussa säädetyt toimivaltuudet.

Täydentävän sopimuksen 26(3) artiklan mukaan sopimuksen VII artiklan 5 kappaleen b kohdan ja pöytäkirjan 4 artiklan mukaisesti liittokunnan esikunnan päällikölle tai määrätylle edustajalle ilmoitetaan viipymättä jäsenen tai tämän huollettavan pidättämisestä tai muusta vapaudenmenetyksestä. Esitykseen kuuluvan ensimmäisen lakiehdotuksen 7 §:n mukaan ilmoituksen pidättämisestä tai muusta vapaudenmenetyksestä liittokunnan esikunnan päällikölle tai määrätylle edustajalle tekee Valtakunnansyyttäjä.

Poliisi voi joutua ottamaan jäsenen tai tämän huollettavan muustakin syystä kuin rikoksen esitutkintaan liittyvästä syystä. Kyse voi olla esimerkiksi poliisilain 2 luvun 2 §:ssä säädetyistä kiinniotosta henkilön suojaamiseksi tai 10 §:ssä säädetyistä kiinniotosta rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi. Poliisihallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena, että Valtakunnansyyttäjä ilmoittaisi paitsi pidättämisestä myös muusta vapaudenmenetyksestä. Valtakunnansyyttäjän ilmoitusvelvollisuuden tulisi olla yhdenmukainen Nato SOFAn VII artiklan ilmoitusvelvollisuuden kanssa. Valtakunnansyyttäjän tulisi ilmoittaa vain pidättämisestä. Muusta vapaudenmenetyksestä ilmoittaisi kiinniottanut viranomais.

Poliisiin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 2 §:n mukaan pidätetyn ja kiinni otetun vapaudenmenetyksestä on ilmoitettava ilman aiheetonta viivästystä pidätetyn ja kiinni otetun osoituksen mukaan hänen läheiselleen tai muulle henkilölle. Säännös ei velvoita poliisia ilmoittamaan vapaudenmenetyksestä, jos vapautensa menettänyt ei sitä halua.

Turvallisuus ja joukkojen suojaus

Poliisihallitus pitää selvänä, että täydentävän sopimuksen 27 artiklan 1 kohta ei luo erillisiä toimivaltuuksia Suomen viranomaisille. Niin poliisi kuin muutkin turvallisuusviranomaiset toteuttaisivat täydentävän sopimuksen 1 kohdan a–c alakohdissa määritellyt tehtävät voimassa olevien toimivaltuuksin.

Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan Suomi vastaisi liittokunnan esikunnan kehävalvonnasta. Varsinkin Puolustusvoimien joukko-osastojen alueet ovat hyvä esimerkki viranomaisen järjestämästä kehävalvonnasta, jollainen toteutuu kuin itsestään Mikkelissä olevan MCLCC:n kohdalla. Toinen hyvä esimerkki on ydinvoimala-alueen kehävalvonta, joka perustuu lakiin, mutta sitä ei järjestä viranomais.

Kehävalvonta ei ole poliisille tyypillistä toimintaa. Poliisi kuitenkin voi järjestää uhka- ja riskiperusteista kohteen suojaamista, jollaista on esimerkiksi suurlähetystöjen suojaaminen.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan Suomen vastuulle kuuluisi liittokunnan esikunnan järjestämien mutta sen tilojen ja alueiden ulkopuolella pidettävien kokousten turvaaminen. Hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole tarkemmin määritelty sitä, minkälaisia artiklan 1 kohdan b kohdassa tarkoitettut kokoukset voisivat olla. Epäselväksi jää, onko kyse yleensä yksityisistä kokouksista vai voiko kyse olla yleisötilaisuuden kaltaisesta tapahtumasta. Kokoontumislaissa (530/1999) on määritelty, minkälainen tilaisuus on yleisötilaisuus ja mitä velvollisuuksia sen järjestäjälle tulee. Epäilemättä liittovaltion esikunnan järjestämät tilaisuudet ovat luonteeltaan yksityisiä eikä niinkään yleisiä.

Vaikutukset poliisiin

Poliisihallitus on sekä sopimusneuvotteluiden että hallituksen esityksen valmistelun aikana kertonut, miten Naton toiminta Suomessa näkyy poliisin toiminnassa. Nato-jäsenyys ei tuonut poliisille mitään uusia tehtäviä, vaan kyse on poliisin perustehtävien ymmärtämisestä Naton kontekstissa. Esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei ole vain yhteiskunnan normaalitilan suojaamista, se on turvallisuuden tuottamista niin suomalaiselle yhteiskunnalle kuin siellä oleskeleville Nato-joukoille ja Naton henkilöstölle.

Pääasiassa Nato vaikuttaa poliisitoimintaan sotilaallisten harjoitusten aikana. Suuret sotaharjoitukset ja joukkojen liikkuminen edellyttävät poliisin läsnäoloa.

Poliisin tehtäviin vaikuttavat etenkin täydentävän sopimuksen 26 ja 27 artikla. Täydentävän sopimuksen 26(2) artiklan mukaan liittokunnan esikunnan tilojen ja alueiden ulkopuolella turvallisuuden ja järjestyksen ylläpidosta vastaa Suomen viranomaiset. Turvallisuutta ja järjestystä voidaan ylläpitää yhteistyössä esikunnan turvallisuushenkilöstön kanssa Nato SOFAn VII artiklan 10 kappaleen b kohdassa määrätyn ehdoin. Täydentävän sopimuksen 27 artiklassa on muita erikseen määriteltyjä joukkojen suojaamista koskevia tehtäviä.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan:

”Sopimuksen mukaan liittokunnan esikunta vastaa turvallisuudesta ja järjestyksen ylläpidosta liittokunnan tiloissa ja sen hallussa olevilla alueilla ja Suomen viranomaiset niiden ulkopuolella. Suomen viranomaiset vastaavat joukkojen suojauksesta kaikilta osin ja antavat esikunnalle pyynnöstä apua. Näiden velvoitteiden täytäntöönpano kuuluu poliisille ja muille Suomen

turvallisuusviranomaisille. Poliisi huolehtii Suomessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä rikosten ennalta estämisestä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Sopimuksessa tarkoitettulla turvallisuusjärjestelyillä on todennäköisesti taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia poliisitoimeen riippuen konkreettisista tapauksista ja esimerkiksi yleisestä turvallisuustilanteesta ja uhkaympäristöstä.”

Tämä kuvaus on samanlainen kuin hallituksen esityksissä HE 90/2023 vp ja HE 58/2024 vp, jotka koskevat Nato SOFAn ja puolustusyhteistyösopimuksen voimaansaattamista. Poliisihallitus painottaa, että poliisi ei pelkää huolehti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä rikosten ennalta estämisestä ja selvittämisestä. Näiden lisäksi poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Vaikutusarviointi kuvaa riittävän tarkasti niitä kokemuksia, joita poliisille on päivittäisestä Nato-yhteistyöstä kertynyt. Poliisihallitus pitää kuitenkin tärkeänä, että Naton lisääntyvästä läsnäolosta aiheutuvia vaikutuksia seurataan, jotta niiden todellinen vaikutus viranomaistoimintaan saadaan selvitettyä.

Arvelin Konsta
Poliisihallitus